

Képzés és Gyakorlat

Training & Practice

20. évfolyam, 2022/1-2. szám

Képzés és Gyakorlat

A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézetének
és a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karának
neveléstudományi folyóirata

20. évfolyam 2022/1–2. szám

Szerkesztőbizottság

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Szerkesztők:

Pásztor Enikő, Molnár Csilla

Kloiber Alexandra, Frang Gizella, Patyi Gábor,

Kitzinger Arianna angol nyelvi lektor

Szerkesztőbizottsági tagok:

Podráczky Judit, Varga László, Belovári Anita,

Kövérné Nagyházi Bernadette, Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, Sántha Kálmán

Nemzetközi Tanácsadó Testület

Ambrusné Kéri Katalin, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pécs, HU

Andrea M. Noel, State University of New York at New Paltz, USA

Bábosik István, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, HU

Horák Rita, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka (Szerbia),

Tünde Szécsi, Florida Gulf Coast University, College of Education, Fort Myers, Florida, USA

Jaroslaw Charchula, Jesuit University Ignatianum In Krakow, Faculty of Pedagogy Krakow, PO

Suzy Rosemond, KinderCare Learning Center, Stoneham, USA

Krzysztof Biel, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Jolanta Karbowniczek, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Maria Franciszka Szymańska, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Abdülkadir Kabadayı, Necmettin Erbakan University, A.K. Faculty of Education, Konya, TR

Szerkesztőség

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Képzés és Gyakorlat Szerkesztősége

E-mail: kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu

9400, Sopron, Ferenczy János u. 5.

Telefon: +36-99-518-930

Web: <http://trainingandpractice.hu>

Web-mester: Horváth Csaba

Felelős kiadó: Varga László dékán

A közlési feltételeket

a <http://trainingandpractice.hu> honlapon olvashatják szerzőink

Képzés és Gyakorlat

Training and Practice

20. évfolyam, 2022/1-2. szám

Volume 20, 2022 Issue 1-2.

TARTALOM

Table of Contents

TANULMÁNYOK

DINNYÉS KATALIN JULIANNA – PUSZTAFALVI HENRIETTE: <i>Digitális oktatás (hiánya) az egészségnevelésben – összehasonlító elemzés</i>	5
EMRI ZSUZSA – ANTAL KÁROLY: <i>Az elektorenkefalográfia alkalmazása az oktatásban</i>	14
IZSÁK HAJNALKA: <i>Javítóintézeti nevelők metaforákban tükröződő intézményképe</i>	28
SZONTAGH PÁL: <i>Hivatás- és pályamotiváció a Kárpát-medencei óvodapedagógus- és tanítójelöltek körében</i>	41

KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT

CSÁKINÉ DOBOS LAURA: <i>Környezettudatosságra nevelés a múzeumokban</i>	50
GERLANG VIVIEN: <i>Fogalmi térképekkel és gondolattérképekkel támogatott földrajztanulás</i>	59
GŐSI ZSUZSANNA – KASSAY LILI: <i>Az online oktatás nehézségei a sportszervező képzésen</i>	71
HORVÁTH KATALIN: <i>Teaching Creative Musical Skills: Different Ways of Development in Instrumental Music Education</i>	80

KISZL PÉTER:
Pénzügyi kultúra a könyvtár- és információtudományi képzésben..... 98

MILU ILDIKÓ – BALOGH BENCE – NAGY DÁVID – KOCSIS ZSÓFIA:
*A kreatív tanulás és tanítás szolgálatában Gamifikációs értékelés
a saját fejlesztésű MotivApp applikációval* 110

RECENZIO

VÓDLI ZSOLT ISTVÁN:
A II. világháborút bemutató múzeumok a békére nevelésért 122

KISZL PÉTER¹**Pénzügyi kultúra a könyvtár- és információtudományi képzésben²**

A pénzügyi tudatosság kialakításának gyökerei optimális esetben a gyerekkorig nyúlnak vissza, de a felsőoktatási tapasztalatok alapján a könyvtárosok és információs szakemberek képzésében is akad még tennivaló. A tanulmány a hazai könyvtár- és információtudományi oktatási programok pénzügyi kultúra fejlesztését célzó jelenlegi curriculum-gyakorlatát vizsgálja, különös tekintettel az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Könyvtár- és Információtudományi Intézetének teljes képzési spektrumot (alap-, mester-, tanár- és doktori képzés) nappali és levelező tagozaton egyaránt átfogó tanterveire. Az egyetemi képzés várható eredményeként nemcsak a pénzügyi műveltség színvonalának emelése történhet könyvtári eszközökkel, hanem javulhat a könyvtárosok gazdasági felkészültsége, menedzserszemlélete és közvetve erősödhet társadalmi elismertségük is.

Bevezetés

A legnagyobb kulturális intézményrendszer, a könyvtári hálózat mindenki számára elérhető, ingyenesen biztosított oktatástámogató és szociális funkciója a COVID-19 idején jelentősen megerősödött (ALA, 2021). A könyvtárak a nem formális edukációs tevékenységük keretében képesek hatékonyan támogatni a nemzetgazdaságot (1) a digitális műveltséget, (2) a pénzügyi kultúrát és (3) a vállalkozások fejlesztését célzó programokkal (Kiszl, 2021a). A könyvtárak köznevelést és felsőoktatást, de a szülői minták és a háztartási együttélés révén a családokat is segítők, a pénzügyi sérülékenység csökkentésével az esélyegyenlőséget és a fenntartható fejlődést középpontba helyező ernyőszerepének ugyanis ki kell terjednie a lakosság lehető legszélesebb körének (digitális) pénzügyi edukációjára. Erre azután magabiztosan tervezhetők a vállalkozásfejlesztési akciók, beleértve a start-upok alapításának katalizálását (Kiszl, 2020b). Az állandó változások és gyakori válságok (Jones, 2020) hatására a könyvtári szolgáltatások egyre összetettebbé válásával (Kiszl, 2017a) párhuzamosan – a rendszerváltás óta eltelt három évtized alatt – a magyarországi közgyűjtemények (könyvtárak, levéltárak és múzeumok) kényszerűen idomultak a piacgazdasági környezetben történő működéshez (Kiszl–Radó–Hubay, 2018).

¹ PhD habil., egyetemi docens, intézetigazgató, tanszékvezető, doktori programvezető, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Könyvtár- és Információtudományi Intézet; kiszl.peter@btk.elte.hu

² Készült a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-5 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával.

Mindez jelentős, mostanáig is formálódó szemléletváltást és új szakmai megoldásokat követel meg a versenytársak szorításában lévő intézményegyüttestől, a felkészült munkaerőutánpótlás biztosítása végett pedig a folyamatosan korszerűsödő felsőfokú könyvtárosképzéstől is (Kiszl, 2020a).

Nemzetközi könyvtári minták

Az International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) olvasatában közölt, az ENSZ fenntarthatósági céljainak (Sustainable Development Goals, SDGs) könyvtári adaptációiban markánsan megjelennek a gazdasági aspektusok (pl. 8. cél: Decent work and economic growth; 9. cél: Industry, innovation and infrastructure) (IFLA, 2018). Az élet minden területén (nemcsak a COVID-19 hatására) végbement robbanásszerű digitális átállást tekintve a könyvtárak legkézenfekvőbbben a digitális készségek fejlesztésével, az oktatás területén érhetnek el számottevő gazdasági eredményeket. A közelmúltból ennek bizonyítékául az American Library Association Public Library Association (ALA PLA) – multinacionális cégek bevonásával megvalósított – közkönyvtári projektjeit (DigitalLead, Libraries Lead with Digital Skills, Public WiFi Access Micro Grant Program, Skilling for Employment Post COVID-19, DigitalLearn) említhetjük.³

A pénzügyi kultúra fejlesztésének nemzeteket összefogó motorja a 2008-ban létrehozott Organisation for Economic Co-operation and Development International Network on Financial Education (OECD/INFE),⁴ ami 130 ország több mint 285 állami intézményét tömöríti, és többek között szervezi a Global Money Week világméretű programsorozatot. Az ALA Reference and User Services Association Business Reference and Services Section (RUSA BRASS)⁵ Financial Literacy Interest Group tevékenysége, az ALA RUSA 2014-ben közzétett útmutatója (ALA, 2014) és az ALA gondozásában elérhető Financial Literacy in Public Libraries: A Guide for Building Collections⁶ megkerülhetetlen állománygyarapítási és tájékoztatási portál, mely a Financial Industry Regulatory Authority (FINRA) Investor Education Foundation⁷ szponzorálásával épül. Az USA-ban kiválóan szervezett (akár egy franchise rendszer) és dotált országos

³ ALA. 150 Million New Technology-Oriented Jobs and the Skills Needed to Get Them: <https://www.ala.org/pla/education/onlinelearning/webinars/ondemand/150million>

⁴ OECD INFE: <https://www.oecd.org/financial/education>

⁵ ALA RUSA BRASS: <http://www.ala.org/rusa/sections/brass>

⁶ ALA. Financial Literacy in Public Libraries. A Guide for Building Collections: <https://libguides.ala.org/finra-ore/personalfinance>

⁷ FINRA: <https://www.finra.org>

könyvtári ALA-projekteggyüttes készíti elő a tudatos pénzügyi döntéseket, a korosztályi és földrajzi tekintetben egyaránt a lehető legszélesebb kört megszólítva:

- Money Smart Week (a Global Money Week részeként a chicagói Federal Reserve Bank koordinálásával 2002 óta meglévő oktatási akcióprogram, melynek partnere az ALA, a rendezvények helyszíneként sok esetben az amerikai közkönyvtárak jelennek meg);⁸
- Smart Investing@Your Library (nemzeti hatókörű, ALA és FINRA partnerségű, 2007 óta zajló könyvtári innovációs program számos, a könyvtárosoknak biztosított támogató eszközzel fejti ki tevékenységét);⁹
- Thinking Money for Kids (a 7–11 éves korosztálynak és a szüleiknek szóló FINRA-támogatott ALA koordinálásával zajló utazókiállítás, jelenleg online alkalmazásban érhető el).¹⁰

A vállalkozások működtetéséhez nélkülözhetetlen üzleti információk a világ jelentős kereskedelmi múlttal rendelkező országaiban több mint száz éve természetes velejárói a könyvtári szolgáltatásoknak. Az első, nyilvános közkönyvtári üzleti információs részleg 1904-ben nyitott meg Newarkban (New Jersey, USA), de már ezt megelőzően is alakultak üzleti információs gyűjtemények az amerikai gazdasági felsőoktatási képzőhelyek könyvtáraiban (Marco, 2012, p. 426). Kétségkívül az ALA a mai tengerentúli szolgáltatások egyik motorja (Welch és Hogan, 2020), a közkönyvtárak közül pedig a The New York Public Library Stavros Niarchos Foundation Library (NYPL SNFL) Thomas Yoseloff Business Center¹¹ szolgáltatásait hozhatjuk egyik jó példaként a sok közül.

Londonban 1754-re datálják a kereskedelmi könyvtár (City of London Mercantile Library) átadását (Lamb és Bart, 1955), így érthető, hogy a világ és Európa egyik legnagyobb gyűjteményének, a The British Library részeként működő Business & IP Centre (BIPC)¹² rendszerének kitüntetett a jelentősége. 2006-ban alapított hálózata, a BIPC Network londoni központja mellett 15 egységgel rendelkezik, melyek a nemzeti könyvtár után angol közkönyvtárakban nyertek elhelyezést. Az elsősorban a mikro-, kis- és közepes vállalkozások fejlesztésére fókuszáló szolgáltatásrendszer statisztikai adatokkal gazdagon alátámasztottan, szakértői anyagokkal (Allin-

⁸ Money Smart Week: <https://www.moneysmartweek.org>

⁹ Smart Investing@Your Library: <https://smartinvesting.ala.org>

¹⁰ Thinking Money for Kids: <https://www.ala.org/tools/programming/thinking-money-kids> és <https://tm4k.ala.org>

¹¹ The New York Public Library Stavros Niarchos Foundation Library Thomas Yoseloff Business Center: <https://www.nypl.org/locations/snfl/yoseloff-business>

¹² The British Library Business & IP Centre: <https://www.bl.uk/business-and-ip-centre>

son et al., 2019, 2020) bizonyítja, hogy érdemben hozzájárul a brit nemzetgazdaság fejlődéséhez. Óriási fegyvertény ez akkor, amikor a könyvtáraknak napi szinten meg kell küzdeniük elismertségükért, presztízsükért, finanszírozásukért (Sørensen, 2021). A BIPC kiváló példája a könyvtári társadalmi hasznosság objektív, minden kétséget kizáró kommunikációjára.

Kínában 1912-re vezethető vissza az első üzleti könyvtár megalakulása a Shanghai Kereskedelmi Kamaránál (Shanghai Chamber of Commerce) (Qian, 2018). Ma a Shanghai Library (Institute of Scientific and Technical Information of Shanghai) is kialakította Innovation Space/Industry Information Library divízióját,¹³ ahol például szabadalom- és céginformációkutatásra, versenytársfigyelésre és egyéb, piaci vonatkozású tartalomszolgáltatások igénybevételeire lehet időpontot egyeztetni.

A világból számos könyvtár esetében elemezhetnénk még a pénzügyi kultúrát és az üzleti életet fejlesztő kiforrott törekvéseket. Aláhúzzuk, hogy a szolgáltatások nyújtása nem működhetne külső partnerek – Amerikában az ALA holdudvarában a FINRA vagy a SCORE Association,¹⁴ az SBDC-k (Small Business Development Centers),¹⁵ a Consumer Financial Protection Bureau (CFPB)¹⁶ vagy Nagy-Britanniában a BIPC esetében az EU (vö. brexit), a J.P. Morgan, az Arts Council England és a Mintel – bevonása nélkül. A könyvtárak megfelelő pénzügyi-üzleti szakértelemmel (és anyagi forrásokkal) jó esetben is csak részben rendelkeznek. Közösségi térként hiteles, befogadó helyszínt, infrastruktúrát és nem utolsósorban, gyűjteményük révén megbízható, a felhasználók számára többnyire térítésmentes tartalmakat és iskolarendszeren kívüli (nem formális) oktatást, programokat, mentorálást stb. azonban biztosítanak a segítségre szorulóknak.

Hazai keretrendszer

Az OECD/INFE 2020-ban a magyarországi felnőttek körében is végzett pénzügyi műveltség felmérésének (OECD, 2020) adatai szerint hazánkban is akad még tennivaló a pénzügyi műveltség emelésében, a háztartások tudatosabb pénzgazdálkodásának erősítése aktuális stratégiai feladat (Kovács és Nagy, 2022). A fiatalok pénzügyi tudatosságának mérésére először 2022-ben kerül sor a PISA keretében.

A Magyar Kormány 2017-re alkotta meg és fogadta el a Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiáját, amely elsődleges célcsoportként az iskolarendszerben tanulókat jelölte meg (vö.

¹³ Shanghai Library (Institute of Scientific and Technical Information of Shanghai): <http://www.library.sh.cn/Web/news/AboutUs/index.html>

¹⁴ SCORE Association: <https://www.score.org>

¹⁵ America's SBDC: <https://americassbdc.org>

¹⁶ Consumer Financial Protection Bureau: <https://www.consumerfinance.gov>

Terták, 2022; Kovács és Pásztor, 2022). Nem csak egy szakértői dokumentumban, hanem egy komplex, az Okosan a pénzzel programcímet viselő portál¹⁷ közvetítésével is tanulmányozható: megvalósulása, a gyakorlati kezdeményezések, események, projektek stb. naprakészen nyomon követhetők, katalizátora a Nemzeti pénzügyi tudatosság munkacsoport.

A programhoz letölthetők a 2018–2019 és a 2020–2022 közötti időszakokra kidolgozott cselekvési tervek, valamint a hírek mellett az oktatási anyagok, a pályázatok, a fogyasztóvédelem és a versenyek/játékok menüpontok képezik a tartalom gerincét. A pénzügyi kultúra fejlesztését azonban az országos stratégia előtt is már több civil szervezet segítette, és segíti ma is. Közülük kiemelkedik az 1992 óta megszakítás nélkül tevékenykedő OTP Fáy András Alapítvány,¹⁸ illetve a 2008-ban életre hívott Pénziránytű Alapítvány.¹⁹ A Magyar Nemzeti Bank (MNB) fogyasztóvédelmi vállalásának gyümölcse a Pénzügyi Navigátor tájékoztatási rendszer.²⁰ A közoktatásban a pénzügyi tudatosság javítására fókuszáló törekvések biztatóak, az új Nemzeti Alaptanterv is lehetőséget ad az innovációkra (Kiszl, 2020b). A felsőoktatásban – a nem gazdasági irányultságú – szakok tantervében kevésbé érhető tetten a pénzügyi ismereteket terjesztő tárgyak, inkább választható, ún. szabad kreditként jelennek meg, emellett örövendetesen egyre jobban szaporodnak a vállalkozásfejlesztési kezdeményezések is. Ezek közül kiemelkedik a Hungarian Startup University Program (HSUP),²¹ illetve Magyarország Digitális Startup Stratégiájára (DSS).²²

Könyvtárosképzés

A szolgáltatások kialakítása és működtetése a tudományos háttér mellett feltételezi a képzők képzettségét. Az üzleti információs kompetenciafejlesztésnek jelentékeny nemzetközi szakirodalma (ld. a Journal of Business & Finance Librarianship²³ Q2-es Scimago Journal Rank besorolású szakfolyóiratban megjelenő közleményeket) és curriculum-gyakorlata (Liu és Allen, 2001; White, 2005; RUSA, 2019) ismeretes, beleértve a vállalkozásfejlesztést is (Alvarez, 2016; Mehra–Bishop–Partee II, 2017). Az iskolarendszeren kívül az ALA RUSA BRASS Busi-

¹⁷ Okosan a pénzzel: <https://www.okosanapenzzel.hu>

¹⁸ OTP Fáy András Alapítvány: <https://www.otpfayalapitvany.hu>

¹⁹ Pénziránytű Alapítvány: <https://penziranytu.hu>

²⁰ MNB Pénzügyi Navigátor: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem>

²¹ Hungarian Startup University Program: <https://hsup.nkfi.gov.hu>

²² 1858/2016. (XII. 27.) Korm. határozat a hazai innovatív vállalkozói környezet fejlesztéséről, a feltörekvő digitális vállalkozások versenyképességének javításáról és Magyarország Digitális Startup Stratégiájáról: <https://njt.hu/jogszabaly/2016-1858-30-22>

²³ Journal of Business & Finance Librarianship: <https://www.tandfonline.com/journals/wbfl20>

ness Reference 101 (BizRef 101) címmel, saját fejlesztésű tananyaggal (Ross, 2019) háromhetes posztgraduális tanfolyami képzést²⁴ kínál. Az utóbbi években megszorodott a könyvtárak és a pénzügyi kultúra kapcsolatát vizsgáló tanulmányok száma is (Smith és Eschenfelder, 2013; Faulkner 2015, 2016, 2021a, 2021b; Reiter és Ford, 2019).

A magyar felsőoktatásnak sincs szégyenkezni valója. A gazdasági életet támogató képzési innovációk történetét monográfiánkban (Kiszl, 2005, pp. 189–209) részletesen tárgyaltuk. A rendszerváltás utáni biztató indulás (pl. Vállalkozói Információs Projekt, VIP) után azonban a megtorpanás évei következtek. A képzőintézmények közül a kétezres évek kezdetétől (Kiszl, 2000, 2002) manapság is az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (ELTE BTK) Könyvtár- és Információtudományi Intézete kezeli prioritásként a gazdasági ismeretek, a pénzügyi tudatosság és vállalkozói információ témakörének oktatását-kutatását. Eredményeinkről rendre beszámolunk hazai és nemzetközi szakmai fórumokon (pl. Kiszl, 2017b, 2021b).

<i>informatikus könyvtáros alapképzés (6 félév)</i>	<i>könyvtár- és információ- tudomány mesterképzés (4 félév)</i>	<i>könyvtárostánár osztatlan tanárképzés (10 és 11 félév)</i>	<i>könyvtártudomány doktori (PhD) program</i>
Gazdasági, vállalkozói, jogi alapismeretek*	Gazdasági ismeretek***	Gazdasági ismeretek***	Doktori speciál- kollégium***
Üzleti információ 1.*	Piacgazdaság és könyvtárügy az információs társadalomban**	Piacgazdaság és könyvtárügy az információs társadalomban**	
Üzleti információ 2.*	Üzleti információ és pénzügyi kultúra***	Üzleti információ és pénzügyi kultúra***	
Üzleti kommunikáció*	Forrásszerzési, pályázatkészítési műhelymunka***	Forrásszerzési, pályázatkészítési műhelymunka***	
Gazdasági szakirodalmi információ*			
Üzleti levelezés, helyesírás*			

* információ- és tudásmenedzsment specializáció, kötelező

** kötelező törzstárgy

*** szabadon választható tárgy

1. táblázat: Pénzügyi tudatosságot fejlesztő tantárgyi kínálat az ELTE BTK könyvtárosképzéseiben (2022/2023. tanévtől)

²⁴ ALA RUSA BRASS Business Reference 101: <https://www.ala.org/rusa/business-reference-january-2022>

A 1. táblázatban összefoglalt tantárgy kínálatból – terjedelmi okokból – három, speciálisan a könyvtár- és információ tudományi képzés sajátosságainak megfelelően kialakított, egymásra épülő, a magyarországi könyvtárosképzésben is egyedülállónak számító kurzusra irányítjuk rá a figyelmet:

- (1) Az *Üzleti információ* (BA) két féléves gyakorlat célja, hogy megismertesse a hallgatókat az üzleti információ különböző típusaival, azok (teljességre törekvően a fontosabb hazai, válogatva a legjelentősebb nemzetközi) forrásaival és szolgáltatóival, valamint szempontokkal, illetve módszerekkel szolgáljon objektív és magabiztos szakmai minősítésükhöz. Az üzleti információs piac hazai (és nemzetközi) képviselőinek minősítése, termékeik, illetve szolgáltatásaik átfogó értékelése mentén a tantárgy 1. és 2. részében feldolgozott témakörök: Adózással és számvittel kapcsolatos információ típusai és szolgáltatói, banki információ típusai és szolgáltatói, céginformáció típusai és szolgáltatói, EU-s üzleti információ típusai és szolgáltatói, gazdasági fejlődésre vonatkozó információ típusai és szolgáltatói, HR-információ típusai és szolgáltatói, jogi információ típusai és szolgáltatói, non-profit (civil) információ típusai és szolgáltatói, statisztikai információ típusai és szolgáltatói, szabványosítással kapcsolatos információ típusai és szolgáltatói, szellemi tulajdonnal kapcsolatos információ típusai és szolgáltatói, tőzsdei információ típusai és szolgáltatói, vállalkozásfejlesztési információ típusai és szolgáltatói.
- (2) A *Piacgazdaság és könyvtárügy az információs társadalomban* (MA) előadás célja, hogy megismertesse a hallgatókat a piacgazdaság, a könyvtárügy és az információs társadalom, valamint a globalizáció jellegzetességeivel. Kapcsolódási pontokat, összefüggéseket tár fel elméleti alapozással, majd nemzetközi és hazai könyvtári-információs esettanulmányok elemzésén keresztül gyakorlati tudásanyaggal is szolgál a témában. Témakörök: könyvtárgazdaságtan: megtérülés, hatékonyság, hasznosság könyvtári környezetben; könyvtárak, információs vállalkozások az információs társadalom és a piacgazdaság mentén; multifunkciós könyvtárak – multifunkciós könyvtárügy, új elvárások – új feladatok; vélemények és véleményvezérek a hazai könyvtárügyről; esettanulmányok a nemzeti könyvtár, a szak- és felsőoktatási könyvtárak, illetve a közkönyvtárak területéről; az ágazati irányítás szerepe, stratégiák, főbb fejlesztési irányok, nagyprojektek, tendenciák a képzésben. A kurzus előadás jelleggel (neves külső szakértők, könyvtárvezetők és az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) Könyvtári és Levéltári Osztály képviselőjének meghívásával) zajlik, a hallgatók aktív bevonásával. A diákok

max. 2 oldalas esettanulmányban elemeznek egy valós – a kurzus tematikájához illeszkedő – megtörtént szituációt, továbbá ugyancsak max. 2 oldal terjedelemben áttekintik és szakmai véleményt fogalmaznak meg egy hazai nagykönyvtár előző évi költségvetésével kapcsolatban.

- (3) Az *Üzleti információ és pénzügyi kultúra* (MA) előadás célja a könyvtárak pénzügyi-üzleti edukációs tevékenységének vizsgálata, különös tekintettel a pénzügyi kultúra fejlesztésére, az üzleti információk szolgáltatására, a vállalkozásfejlesztésre, valamint a start-up-ok könyvtári támogatására. Csomópontjai: (a) Multifunkciós könyvtári rendszer, tipikus és atipikus könyvtári szolgáltatások a 21. században; (b) A könyvtárak oktatási szerepe. Pénzügyi kultúra, pénzügyi tudatosság, pénzügyi jólét: pénzügyi edukációs törekvések a könyvtárakban. (c) Üzleti információk a könyvtárakban. Gazdaságfejlesztést segítő könyvtári innovációk, vállalkozói információs szolgáltatások. A start-upok könyvtári támogatásának lehetőségei. Az utóbbi szemeszterek kiemelt témái: Személyes pénzügyi döntések közkönyvtári támogatással – az American Library Association Smart Investing@Your Library modellprogramja hazai adaptálásának tudományos vizsgálata (ÚNKP-21-5-ELTE-1130) és Vállalkozásindítás könyvtári támogatással: a The British Library Business & IP Centre National Network és a Start-ups in London Libraries pilot-program hazai implementációjának tudományos vizsgálata (ÚNKP-20-5-ELTE-744).

„Ha igazán hatékonyan szeretnének működni a könyvtárak, nem tehetik az üzleti szektor kizárásával”²⁵ – hangsúlyozta Markója Szilárd, az Országgyűlési Könyvtár korábbi igazgatója. Tennivaló van bőven, hiszen „négyes osztályzatot sem ért el a szakma pénzügyi jártasságból, marketing ismeretekből, vezetési ismeretekből és idegen nyelvekből” (Tóth, 2020, p. 44).

Összegzés

Magyarországon a könyvtáraknak a pénzügyi tudatosság és a regionális gazdaság fejlesztésében való közvetlen részvétele kevésbé érhető tetten (MKE, 2018). A pénzügyi műveltség színvonalának emelésére indított magyarországi *„képzések túlnyomó többsége továbbra is a legkönnyebben elérhető iskolás korosztályt érinti. Indokolt lenne a képzési programokban nagyobb figyelmet szentelni a felnőttek, ezen belül is a pénzügyileg sérülékeny csoportok pénzügyi tudatosságának fejlesztésére”* (Németh, 2022, p. 99). Miért is ne a könyvtárakban? A felsőfokú

²⁵ ELTE LIS Blog. 2018. május 7.: <http://elte-lis.blogspot.com/2018/05/ha-igazan-hatekonyan-szeretnenek.html>

könyvtáros- és információs szakemberképzés helyzetbe hozásával, továbbá valamennyi könyvtártípus (nemzeti könyvtár, szakkönyvtár, felsőoktatási könyvtár, közkönyvtár, iskolai könyvtár) együttműködésével, külső – szakmai és anyagi támogatást nyújtó – partnerek bevonásával, módszertani útmutatással együtt járó cselekvési tervvel átfogóan valósítható meg a társadalom valamennyi rétegét megszólítani képes, hazánkban ma még atipikusnak számító könyvtári szolgáltatás.

IRODALOM

- ALA (2014). *Financial Literacy Education in Libraries. Guidelines and Best Practices for Service*. [online] https://www.ala.org/rusa/sites/ala.org/rusa/files/content/FLEGuidelines_Final_September_2014.pdf [2022.03.14.]
- ALA (2021). *State of America's Libraries Report 2021*. [online] <https://www.ala.org/news/state-americas-libraries-report-2021> [2022.03.14.]
- Allinson, G. et al. (2019). *Economic Impact Evaluation of the British Library Business & IP Centre National Network*. London: The British Library. [online] <https://www.bl.uk/business-and-ip-centre/about> [2022.03.14.]
- Allinson, G. et al. (2020). *Innovating for Growth Phase 2 (2016–19). Interim Evaluation (2020). Final Report*. London: The British Library. [online] <https://www.bl.uk/business-and-ip-centre/about> [2022.03.14.]
- Alvarez, B. A. (2016). *Embedded Business Librarianship for the Public Librarian*. Chicago, IL: ALA Editions.
- Faulkner, A. E. (2015). A Systematic Review of Financial Literacy as a Termed Concept: More Questions Than Answers. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 20. évf. 1–2. sz. pp. 7–26. DOI: [10.1080/08963568.2015.982446](https://doi.org/10.1080/08963568.2015.982446)
- Faulkner, A. E. (2016). Financial Literacy Education in the United States. Library Programming versus Popular Personal Finance Literature. *Reference & User Services Quarterly*, 56. évf. 2. sz. pp. 116–125. DOI: [10.5860/rusq.56n2.116](https://doi.org/10.5860/rusq.56n2.116)
- Faulkner, A. E. (2021a). Financial Literacy around the World: What We Can Learn from the National Strategies and Contexts of the Top Ten Most Financially Literate Nations. *The Reference Librarian*, 63. évf. 1–2. sz. pp. 1–28. DOI: [10.1080/02763877.2021.2009955](https://doi.org/10.1080/02763877.2021.2009955)
- Faulkner, A. E. (2021b). Financial Literacy Literature in U.S. Public Libraries: Exploring Common Resources in our Collections. *The Reference Librarian*, 62. évf. 1. sz. pp. 59–80. DOI: [10.1080/02763877.2021.1892010](https://doi.org/10.1080/02763877.2021.1892010)

- IFLA (2018). *Libraries and the Sustainable Development Goals. A Storytelling Manual*. [online] <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdg-storytelling-manual.pdf> [2022.03.14.]
- Jones, S. (2020). Optimizing Public Library Resources in a Post COVID-19 World. *Journal of Library Administration*, 60. évf. 8. sz. pp. 951–957. DOI: [10.1080/01930826.2020.1820281](https://doi.org/10.1080/01930826.2020.1820281)
- Kiszl P. (2000). Rendszerváltás a könyvtárakban: Közkönyvtárak a gazdasági információk közvetítésében. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 47. évf. 4. sz. pp. 170–181. [online] <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/2310> [2022.03.14.]
- Kiszl P. (2002). Vállalkozói, üzleti információforrások című kurzus az ELTE BTK Könyvtár-tudományi–Informatikai Tanszékén. *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 11. évf. 5. sz. pp. 28–33. [online] <http://epa.oszk.hu/01300/01367/00029/pdf/04vallalkozoi.pdf> [2022.03.14.]
- Kiszl P. (2005). *Üzleti információ, céginformáció és a könyvtárak*. Budapest: ELTE.
- Kiszl P. (2017a). Ki viszi át...? A könyvtárak társadalmi felelősségvállalása a digitális korban. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 64. évf. 1. sz. pp. 1–23. [online] <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/774> [2022.03.14.]
- Kiszl P. (2017b). Könyvtárak a vállalkozókért – nemzetközi impressziók. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 64. évf. 5. sz. pp. 235–240. [online] <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/971> [2022.03.14.]
- Kiszl P. (2020a). A könyvtár- és információtudományi képzés ökológiája. *Könyvtári Figyelő*, 66. évf. 1. sz. pp. 9–40. [online] <http://ojs.elte.hu/kf/article/view/1060> [2022.03.14.]
- Kiszl P. (2020b). Pénzügyekben tudatos generációk – könyvtári támogatással? A fiatalok pénzügyi nevelés nemzetközi és hazai programkörnyezete. *Könyv és Nevelés*, 22. évf. 3–4. sz. pp. 7–35. [online] http://epa.oszk.hu/03300/03300/00032/pdf/EPA03300_konyv_es_neveles_2020_3-4_007-035.pdf [2022.03.14.]
- Kiszl P. (2021a). Fenntarthatóság és társadalmi hasznosság: gazdaságfejlesztés innovatív könyvtári eszközökkel. *Könyvtári Figyelő*, 67. évf. 2. sz. pp. 185–218. [online] <http://ojs.elte.hu/kf/article/view/2466> [2022.03.14.]
- Kiszl P. (2021b). Financial and Business Accelerator: Collaborative, Non-formal Educational Library Programs for Sustainable Economy. In: *INTED2021 Proceedings*, (pp. 7124–7132). Valencia: IATED. DOI: [10.21125/inted.2021.1419](https://doi.org/10.21125/inted.2021.1419)

- Kiszl P.–Radó R.–Hubay M. P. (2018). From Divergence to Convergence in Hungarian Librarianship: Towards a Common Digital Platform. *Libri*, 68. évf. 4. sz. pp. 315–329. DOI: [10.1515/libri-2018-0049](https://doi.org/10.1515/libri-2018-0049)
- Kovács L. és Nagy E. (2022). A hazai pénzügyi kultúra fejlesztésének aktuális feladatai. *Gazdaság és Pénzügy*, 9. évf. 1. sz. pp. 2–19. DOI: [10.33926/GP.2022.1.1](https://doi.org/10.33926/GP.2022.1.1)
- Kovács L. és Pásztor Sz. (2022). A pénzügyi kultúra az európai oktatásban. *Gazdaság és Pénzügy*, 9. évf. 1. sz. pp. 50–67. DOI: [10.33926/GP.2022.1.3](https://doi.org/10.33926/GP.2022.1.3)
- Lamb, J. P. és Bart, W. B. J. (1955). *Commercial and Technical Libraries*. London: Routledge.
- Liu, L.-G. és Allen, B. (2001). Business Librarians: Their Education and Training. *College & Research Libraries*, 62. évf. 6. sz. pp. 555–563. DOI: [10.5860/crl.62.6.555](https://doi.org/10.5860/crl.62.6.555)
- Marco, G. A. (2012). *The American Public Library Handbook*. Santa Barbara, CA: Libraries Unlimited.
- Mehra, B.–Bishop, B.–Partee II, R. P. (2017). How Do Public Libraries Assist Small Businesses in Rural Communities? An Exploratory Qualitative Study in Tennessee. *Libri*, 67. évf. 4. sz. pp. 245–260. DOI: [10.1515/libri-2017-0042](https://doi.org/10.1515/libri-2017-0042)
- MKE (2018). *Könyvtárosok az ENSZ 2030 Agenda és a fenntartható fejlődés megvalósításáért. Az MKE válasza az IFLA kezdeményezésére.* [online] https://mke.info.hu/wp-content/uploads/2018/03/SDG_sztorik_nyomda_final-jav3.pdf [2022.03.14.]
- Németh E. (2022). A pénzügyi kultúrához kapcsolódó képzések – Összehasonlító elemzés (2016-2020). *Gazdaság és Pénzügy*, 9. évf. 1. sz. pp. 68–101. DOI: [10.33926/GP.2022.1.4](https://doi.org/10.33926/GP.2022.1.4)
- OECD (2020). *OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy.* [online] <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf> [2022.03.14.]
- Qian, L. (2018). Historic Chamber Restored to Former Glory. *Shine*, 06. 19. [online] <https://www.shine.cn/news/metro/1806196726> [2022.03.14.]
- Reiter, L. és Ford, B. (2019). Library Support for Student Financial Literacy. A Survey of Librarians at Large Academic Institutions. *College & Research Libraries*, 80. évf. 5. sz. pp. 618–637. DOI: [10.5860/crl.80.5.618](https://doi.org/10.5860/crl.80.5.618)
- Ross, C. (2019). *Making Sense of Business Reference: A Guide for Librarians and Research Professionals*. Chicago, IL: ALA Editions.
- RUSA (2019). *Business Research Competencies.* [online] <https://www.ala.org/rusa/guidelines/business-research-competencies> [2022.03.14.]

- Smith, C. A. és Eschenfelder, K. (2013). Public Libraries in an Age of Financial Complexity. Toward Enhancing Community Financial Literacy. *The Library Quarterly*, 83. évf. 4. sz. pp. 299–320. DOI: [10.1086/671912](https://doi.org/10.1086/671912)
- Sørensen, K. M. (2021). Where’s the Value? The Worth of Public Libraries: A Systematic Review of Findings, Methods and Research Gaps. *Library & Information Science Research*, 43. évf. 1. sz. 101067. DOI: [10.1016/j.lisr.2020.101067](https://doi.org/10.1016/j.lisr.2020.101067)
- Terták, E. (2022). Pénzügyi oktatás a világban. *Gazdaság és Pénzügy*, 9. évf. 1. sz. pp. 20–49. DOI: [10.33926/GP.2022.1.2](https://doi.org/10.33926/GP.2022.1.2)
- Tóth M. (2020). *A hazai felnőtt lakosság olvasási és könyvtárhasználati szokásai 2019-ben.* Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek. EFOP-3.3.3-VEKOP/16-2016-00001. Az én könyvtáram. Budapest: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. [online] http://www.azenkonyvtaram.hu/documents/11543/49234/Toth_Mate_Felnott_olvasas_konyvtarhasznalat.pdf/07ba9b52-f9a3-40b4-84bf-6dbff50d218f [2022.03.14.]
- Welch, M. és Hogan, P. (2020). *Rainy Day Ready. Financial Literacy Programs and Tools.* Chicago, IL: ALA Editions.
- White, G. W. (2005). Business Information Courses in LIS Programs. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 10. évf. 2. sz. pp. 3–15. DOI: [10.1300/J109v10n02_02](https://doi.org/10.1300/J109v10n02_02)

KISZL, PÉTER

FINANCIAL LITERACY IN LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE EDUCATION

The roots of financial literacy ideally go back to childhood, but experience from higher education suggests that there is still work to be done in training librarians and information professionals. This paper examines the current curricular practices of domestic library and information science education programmes aimed at developing financial literacy, with a particular focus on the curricula of the Institute of Library and Information Science of the Faculty of Humanities of Eötvös Loránd University, covering the full spectrum of education (bachelor’s, master’s, teacher and doctoral training programmes), both full-time and part-time. The expected outcome of the university training is not only to raise the level of financial literacy through library tools, but also to improve the economic and managerial skills of librarians and, indirectly, their social recognition.